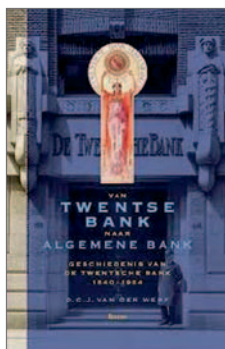

Boeken

Precies vijftig jaar geleden fuseerden de destijds vier grootste Nederlandse commerciële banken tot ABN (Twentsche Bank en Nederlandsche Handel-Maatschappij) en AMRO Bank (Amsterdamsche Bank en Rotterdamsche Bank). Deze fusies hebben het bankenlandschap van ons land ingrijpend veranderd. Dit boek gaat over de kleinste en op een na oudste fusiepartner: De Twentsche Bank. Om te beginnen in het kort de geschiedenis van De Twentsche Bank, zoals die uitgebreider en nauwgezet is opgetekend in dit boek. De Twentsche Bank begon in 1840 in Enschede als een commanditaire vennootschap met de fabrikantenzoon en notaris Benjamin Willem Blijdenstein jr. als oprichter. Familieleden en vermogende zakenrelaties uit de textielsector gebruikten de firma voor de afwikkeling van hun betalingen. Zij waren vaak de stille vennoten en verschaffers van vermogen toen de firma zich ook op het terrein van de kredietverlening begaf. Aanvankelijk was het voornaamste doel financiering van de textielexport uit Twente. Wisselhandel en kredietverlening voor de uitvoer naar met name Nederlands-Indië waren de belangrijkste activiteiten. Met het oog daarop werd er in 1858 een vestiging in Londen geopend. Dit was wenselijk vanwege de expansie van de textielindustrie vanaf het midden van de negentiende eeuw. Tegelijkertijd werd in Amsterdam de Twentsche Bankvereniging B.W. Blijdenstein & Co. gesticht. Dit vergemakkelijkte het aantrekken van middelen en de toegang tot de aanwezige handelsexpertise. Nevendoel was om rechtstreeks toegang tot de beurs te verkrijgen. Daardoor kon het emissie- en effectenbedrijf worden toegevoegd aan haar commerciële activiteiten, wat provisie-inkomsten opleverde. Belangrijker nog was de oprichting in 1871 van de Credietvereniging. Deze was een soort bank binnen de bank voor de beoordeling van kredietvragers. Dit ondervindt doeltreffend de informatieasymmetrie, die een van de hoofdproblemen is bij kredietverlening. Rond 1880 is de Twentsche Bankvereniging de grootste bank van Nederland. Afgemeten aan de kredietverlening liet zij toen de Amsterdamsche Bank van 1871 en de in 1863 gestichte Rotterdamsche Bank ver achter zich.

Boeiend is het verslag van de worsteling van de betrokken Blijdensteins en verwante families met de rechtsvorm van de bank met het oog op risicospreiding en solvabiliteit. Deels betrof dit een belangenstrijd over zeggenschap en gezonde bedrijfsvoering, maar ook moderniteit en behoudzucht speelden een rol. Pas in 1916 wordt als rechtsvorm gekozen voor de naamloze vennootschap. Daarmee ontstaat een meer eigentijdse ondernemingsvorm. De hybride organisatievorm met een kredietvereni-

Auteur **Douwe van der Werf**

Titel **Van Twentse Bank naar algemene bank: geschiedenis van de Twentsche Bank 1840-1964**

Uitgever **Boom**

MARTIN FASE

Emeritus hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en voormalig onderdirecteur van De Nederlandsche Bank

ging en decentraal functionerende vestigingen verdwijnen uit de organisatie. De nieuwe opzet legt de verantwoordelijkheden scherper dan voorheen vast. Ook de naamgeving wordt daarmee in overeenstemming gebracht – van dan af is het de Twentsche Bank, met een netwerk van bijkantoren. Die worden bestuurd vanuit het hoofdkantoor in Amsterdam op basis van duidelijke instructies en gezagsverhoudingen.

Belangwekkend is ook de verschuiving die de samenstelling van de bankbalans in de loop van de tijd laat zien. Lange tijd lag het zwaartepunt van de bankactiviteit bij de wisselhandel die de grootste winstbron van de bank vormde. Rond 1900 neemt de kredietverlening deze rol over; de Twentsche Bank heeft dan het snelst groeiende kredietbedrijf binnen het Nederlandse bankwezen. Het is echter niet alleen rozengeur en maneschijn. In de bankencrisis

van de jaren twintig lijdt de bank aanzienlijke verliezen op haar uitstaande kredieten en valutaposities, maar haar reserves zijn toereikend om deze tegenslagen op te vangen. Vergeleken met haar concurrenten komt ze deze periode relatief goed door. In de oorlogsjaren zakt de kredietverlening opnieuw drastisch, maar belegging in hoog rentend schatkistpapier biedt uitkomst. Opvallend is dat bij haar voornaamste concurrenten de terugval in de kredietverlening aanzienlijk geringer is. Na de oorlog krijgt de bank te maken met het rechtsherstel. Ze ontvangt een berisping, maar strafmaatregelen worden niet opgelegd. Wel leidt de zuivering tot het ontslag van een aantal medewerkers.

In de jaren na de oorlog neemt het aantal producten van de bank toe. De persoonlijke leningen en het middellange krediet zijn de meest vernieuwende onderdelen van het aanbod. De winstgevendheid van de bank blijft echter achter terwijl haar solvabiliteit tegen de grenzen aanloopt. Dit zijn motieven om naar samenwerking met andere banken te zoeken, een weg overigens vol strategische en persoonlijke voetangels. In 1964 wordt besloten tot een fusie met de Nederlandsche Handel-Maatschappij die strikt genomen neerkomt op een overname van de Twentsche Bank. Daarmee ontstaat de ABN.

Dit boek biedt een gedetailleerde beschrijving van de levensweg van de eerste moderne handelsbank van Nederland. Als historisch relaas is deze beschrijving voorbeeldig en verschaft boeiende feitelijke informatie die heel uitgebreid is. Het is spijtig dat de auteur niet is toegekomen aan een economische analyse van zijn materiaal. Die zou de feiten wellicht in een wat bredere en algemeen theoretische samenhang hebben geplaatst. Tegelijk moet worden vastgesteld dat het boek het historisch beeld van ons bankwezen completeert voor belangstellenden in bankengeschiedenis.